

12. Романовская Н. И. Метафора и метонимия в рекламных текстах как средство манипулирования сознанием аудитории / Н. И. Романовская // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – Вип. 18 – С. 65-70.
13. Стасула Н. Електронні засоби виявлення вербальної маніпуляції в ЗМІ [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http:// ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10663/1/13.pdf](http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10663/1/13.pdf).
14. Татенко В. Соціально-психологічні механізми впливу людини на людину [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=15&c=84>.

В статье рассматривается роль языковых средств реализации манипулятивных технологий в информационных сообщениях.

Ключевые слова: манипулятивные технологии, реклама, масс-медиа, языковые средства.

Speech goes in the article about the role of language means of realization of manipulative technologies in information messages.

Key-words: manipulative technologies, advertising, mas-media, language means.

УДК 821.161.2-1

Тетяна Берест

(м. Харків)

ЕСТЕТИЗАЦІЯ НАЗВИ *VITER* У ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ

Статтю присвячено аналізу семантики поетичного слова *viter* у творах українських поетів ХХ ст. Визначено характерні використання образу, показано традиційні й оригінальні використання поетизму. Встановлено, що в основі різнопланових перетворень значення цього слова – розвиток традиційних поетичних уявлень про вітер. Особливу увагу приділено розширенню поетичного значення лексеми унаслідок оригінальних авторських осмислень образу.

Ключові слова: поетична мова, поетизм, семантика, контекст, переносне вживання, відтінок значення.

Вивчаючи поетичну мову, дослідник постійно тримає в полі зору проблему взаємодії загального й часткового. У художній творчості ми маємо справу з «індивідуальним переломленням загальних об'єктивних закономірностей історико-літературного процесу» [9, с.46]. Індивідуально-авторське поетичне слововживання, незважаючи на власну оказіональність, часто звернене до загальних властивостей поетичної мови. Еволюція образної семантики поетичних слів базується на тонкому співвідношенні загальнопоетичного, традиційного й нового. Тому велике значення для

аналізу семантики традиційно використовуваних у поетичних текстах лексичних одиниць, символів має врахування попередніх уживань, народних міфологічних уявлень, даних фольклору, тобто вертикального контексту і фонових знань. Це зумовлює актуальність спостереження за функціонуванням і трансформацією художнього слова на значних часових проміжках як для виявлення характерних рис поетичного слововживання певного періоду, так і для встановлення закономірностей розвитку мови поезії.

XX століття для української поезії було періодом найбільш бурхливого розвитку. У цей час спостерігаємо еволюцію й розквіт цікавих творчих постатей, появу оригінальних думок, ідей, активні образно-мовні пошуки. У зв'язку із цим виникає питання про те, як змінювалося поетичне і мовне моделювання світу протягом XX ст.

Одним із засобів вираження «народної символізації світу та естетичних уявлень соціуму» [1, с.149] є назви природних явищ. Серед найбільш поширених у поетичному мовленні образів, позначених багатством смислових та емоційно-оцінних значень, виділяється образ *вітру*. Частота вживання і багатство контекстів, у яких зустрічається лексема, сприяють розширенню значенневих контурів останньої.

Метою нашої роботи є дослідження естетизації назви *вітер* в поезії XX ст.

Семантичне ядро експресиви в загальній поетичній практиці становлять символічні значення добра, зла, волі, активного начала, гармонії, минулості усього земного. Сучасні автори розвивають ці значення й доповнюють смисл художнього слова новими елементами. В українській поезії існує досить тривала традиція олюднення вітру (див., наприклад [5, с.257-258; 14]). У досліджуваному матеріалі більше половини вживань образу *вітру* пов'язані з його уособленням. Зокрема спостерігаємо спроби фрагментарної портретної характеристики («пальці *вітру* прозорі» (І.Римарук), «профіль *вітру* вранішнього строгий» (О.Пахльовська), «У *вітра* на широкому плечі» (О.Забужко), «Гуляє *вітер* – молодий, чубатий» (В.Загороднюк); випадки поєднання з означеннями, у ролі яких виступають назви істот (про цей спосіб уособлення *вітру* див. [4, с.158; 8, с.24]): *непослухи-вітри* (Н.Супруненко), *пройдисвіт-вітер* (Т.Шамрай), *жебраки-вітри*, *вітрун-катериницик* (В.Неборак) і под. Поширеним способом уособлення стихії в досліджуваній поезії є приписування *вітрові* дій, властивих людині: «...*вітер* нам хоче сказати крізь гикавку» (І.Малкович), «кульгає *вітер*» (І.Малкович), «*вітер* спить (гуляє, дивується)» (В.Олійник),

«*вітер* засинає» (Надія Дичка), «...аж пішов навприсядки *вітер* через хату» (І.Мироненко), «*Вітри* і світло йдуть на манівці, збиваючи коліна об дороги» (Т. Шамрай) та ін. Крім розвитку узагальненого відтінку 'істота', у кожному з наведених прикладів спостерігаємо ускладнення образного значення через художньо-виражальні природження змісту. *Непослух-вітер* чи *пройдисвіт* асоціюється з непосидючим шибеником, тобто у структурі значення слова *вітер* акцентується ознака некерованості. Емоційно-насичені контексти типу: «*Коли завують відьми прокажені, / як жебраки-вітри з голодних пуст...*» (В.Неборак) чи «...кульгає *вітер*, як нечистий, / перепиняє, ловить руки / і затуляє очі листом» (І.Малкович), – демонструють появу негативної оцінності, мотивованої в першому випадку уявленням про відповідну звукову характеристику явища природи, в іншому – через специфічний об'єкт порівняння і розвиток контекстуально-метафоричних оцінних нашарувань 'розбійник', 'ворог'. Образ активної, часом небезпечної чи ворожої стихії твориться через наділення *вітру* виразними динамічними, звуковими ознаками: *вітер* безумствує (Н.Супруненко), валує (І.Римарук), виє (В.Загороднюк; А.Саєнко), ридеє (В. Симоненко), вицьвохкує (І.Мироненко), гомонить, гуде (П.Гірник), завиває (І.Малкович), сурмить (О.Пахльовська), свище (Ю.Андрухович, В.Остапчук, О.Тараненко) тощо.

Аналогічні естетичні аспекти цієї природної стихії спостерігаються в усій поезії ХХ ст. Так, Л. Ставицька відзначає прояв ознаки юнацького свавілля вітру без нашарування негативної експресії на мовно-художньому ґрунті поезії 10–30-х років ХХ ст. Дослідниця також відзначає, що в цьому поетичному матеріалі чи не найсуттєвішою ознакою образу постає уявлення вітру, що уособлює тривогу, нещастя [12, с.93]. Аналогічні поетичні вживання зафіксовано в поезії другої половини століття.Л. О. Пустовіт відзначає, що слово *вітер* у цей період уживають і в прямому значенні, і в символічному, що спирається на традиційне поетичне уявлення [9, с. 46].

На основі акустичної характеристики розвивається переносне вживання 'перешкода': «*Ти співаєш дуже древню пісню / Вітер сильний Слів не розберу / Темний вихор пристрасті або / ніжності задумливі прологи / В тих словах і наша десь любов / сотні літ як збилася з дороги*» (О.Пахльовська), «...*крізь вітри, крізь віки / чує, як її крихітка диха...*» (О.Тараненко). Очевидно, що в другому випадку *вітер* уособлює все, що може заважати не лише чути, а й відчувати, тобто відбувається розширення значеннєвої структури назви й узагальнення компонентів 'завада', 'труднощі'. У досліджуваному нами матеріалі не зафіксовано вживання слова *вітер* із символічним значенням 'перешкоди', 'труднощі' для реалізації мотивів суспільної боротьби [пор.

13, с.24]. На початку ж століття «емотивний ореол драматизму супроводжує *вітер* при включенні його в тему революції, громадянської війни саме в аспекті естетики настрою, викликаного відповідними подіями. Актуалізується значення ‘соціально-історична характеристика епохи’ [12, с.93].

Тужливі звуки вітру, його холодний подих поетичною уявою поєднуються з душевним холодом і тугою, що супроводжують самотність. Таке психологізоване сприйняття явища природи зумовлює появу й розвиток у значеннєвому складі назви *вітер* емоційно-експресивних компонентів, які звичайно пов’язуються з одиницями лексико-семантичного поля «розлука»: «Сурмлять **вітри** в холодні срібні сурми./ В сльозах щаслива раптом обернись./ Нехай то буде мудро чи безумно –/ Я звідусіль до тебе повернись!» (О.Пахльовська); «А я від їжджаю./ На сльози твої./ Від **вітру** – між нами **вітрив** нагаї./ Між нами глибоких доріг океани...» (Н.Федорак). Інколи символом розлуки *вітер* виступає і безвідносно до звукової характеристики. Часте звертання до аналізованої назви з метою реалізації мотивів самотності й розлуки характерне для індивідуального стилю Ніни Супруненко. Наведемо ще кілька прикладів з її поезії: «Мітлою **вітер** підмете / Доріжку ту, де ми ходили...»; «А **вітер** вирвав з рук рожеві квіти,/ Щоб хоч тепер могла я зрозуміти,/ Як гірко і похмуро скрізь без тебе!»

Наступна семантична грань символу-назви природної реалії проявляється при створенні індивідуально-авторських картин запустіння і виражається в реалізації значень ‘пустка’, ‘занедбаність’, ‘смерть’ та відповідної емоційно-експресивної забарвленості. До такого образу звертаються, наприклад, О.Пахльовська та Ю.Бедрик: «Ти більше не хата. Ти **вітер** і ніч./ Ти **вітер** і морок, як глянути зблизька», «Ти пам’ять про хату. Ти пустка сторіч,/ де вслід твоїм мертвим лиш **вітер** молився» (О.Пахльовська), «**Вітри** гортають спалений клавір./ Ні стін, ні вікон у твоєму домі» (О.Пахльовська), «Ти журився за домом, якого нема?/ Був колись. А тепер тільки **вітер** там блудить» (Ю.Бедрик). Символом запустіння є *вітер* у поезії Марини Брацило «Не зітхай»: «Хай за це без мене квіти / вдягнуть травень в дим.../ Тільки ти не плач. І **вітер** / не запрошуй в дім». У творі В.Герасим’юка «Оглядаючись» простежується контекстуально-метафоричний розвиток семантичного наповнення лексеми *вітер*, який схематично можна відтворити у вигляді ланцюжка значень: ‘активна ворожа стихія’ – ‘пустка’ – ‘смерть’. Роздуми, емоційний стан ліричного героя виражаються головним чином через контекстну трансформацію поетичного образу *вітру*, психологізацію його й поступове нарощення відчуття

трагічності: «На тій горі **вітри** збивають з ніг,/ сльозяться очі і в очах дерева»; «Я чув, що люди ті [які жили на горі] давно померли,/ і нині в хаті розгулявся **вітер**»; «...усі **вітри** / за всі роки, за всі десятиліття / так вимели цю пустку, що у ній / не те що дух людей, а й запах житла відсутній»; «жили собі /.../ Немовби їх забрали ці **вітри**!/ Давно людей нема, а ще гудуть./ Все щось виносять із цієї пустки!».Негативна тональність посилюється при вживанні символу для евфемічного позначення смерті й увиразнюється контекстними зв'язками слова.

Узагальнене значення 'руйнівне, деструктивне начало' об'єднує випадки використання експресиви в метафоричних картинах природи («Шматує вітер снігові знамена» (О.Пахльовська), «Ламає **вітер** деревам руки...» (М.Брацило), «дерева шуляться від **вітру**,/ в безсиллі нахилиючи гілки» (Н.Супруненко) та ін.), де враження від сили і рвучкості повітряних потоків мотивує виникнення асоціативних значеннєвих компонентів 'руйнівний', 'непереборний'. Наростання змістової ознаки 'нищення' у структурі символу спостерігаємо при наділенні вітру руйнівною силою не лише стихії, а й часу («Мистецтво. Час. і хто з них переміг?/ На всіх **вітрах** зруйнований дощенту,/ тут кожен камінь сам собі як міф...» (О.Пахльовська), «і **вітер**, як шовки із шворки, зносив твій білий світ на ножиці кравців» (І.Римарук), негативних емоцій, переживань («Протяжні, щільні, вперті, гураганні / пронизують його **вітри**, і змерзлим серцем / колотять в ньому» (І.Малкович), «...не дай скляним **вітрам** / поглинути вогонь / зрости мою любов...» (В.Неборак). Напружене, експресивне втілення значень 'трагедія', 'руйнація' в поетичному образі демонструє В.Верховень у творі «Чорнобильський реквієм»: «Чорним болем – в серці України, **вітром** полиновим – понад світом./ Цезій, стронцій... Непомітно гинем...». Існування етимологічного зв'язку між словами *полин* і *Чорнобиль* зумовлює процес зворотної етимологізації на рівні конотативних значень, тобто появу у слові *полиновий* значеннєвих відтінків 'чорнобильський', 'радіаційний' і ширше – 'згубний'. Традиційні для поетичного мовлення ознаки 'вільний', 'всюдисущий' виступають саме тими компонентами значеннєвої структури лексеми *вітер*, на основі яких відбувається індивідуально-контекстне переосмислення поетичного слова. Художній образ *полиновоговітру*, асоціюється з поширенням радіації, тобто символіка експресиви *вітер* розширюється, смисловий зв'язок *вітер* - воля замінюється на *вітер* - смерть, загибель і має виразне емоційно-експресивне забарвлення.

Традиція втілення мотивів волі, свободи за допомогою аналізованої поетичної назви відбивається у творах С.Жадана («Від жінки очі ховать

винувато / і тоскно мріяти про степ і **вітер**»), Оксани Пахльовської («єдиний раз приснилася любов,/ як цим **вітрам** – стихія і свобода»). Вияв цієї грані семантики символу в сучасних поетичних контекстах спостерігається при поєднанні назви природного явища з незвичними метафоричними означеннями, наприклад: *вороний* (В.Неборак), *незагнузданий* (І.Римарук) або через експресивні метафоричні контрасти: «...і на душі вже не кімнатний протяг, а танцювання **вітру** вкруг стовпів...» (І.Мироненко). До речі, семантичне протиставлення слів *вітер* і *протяг* не є новим для української поезії. Доказом цього можуть бути, наприклад, рядки М.Бажана: «і то не **вітер** – протяг то в грудях людей свистить» [цитуюмо за 13, с.24]. Цікаво, що молодими поетами мовосимвол *вітер* пов'язується з виявленням саме духовної свободи (пор. [Там само, с.23]). Асоціювання вітру з екзистенціально-духовною сферою спостерігається і в поезії початку ХХ ст., де формуються дві основні семантичні доміанти образу: образне ототожнення вітру з емоційним станом, почуттям, душею, особою ліричного героя та уявлення вітру силою, що впливає на духовне буття особистості (*вітер* – ‘учитель’, ‘животворна сила, що надихає’) [12, с.94].

Часте звертання до узагальненого часового значення аналізованої лексеми дає можливість умовно виділити в досліджуваному матеріалі кілька напрямків семантичного розвитку символу.

По-перше, *вітер* нерідко наділяється ознаками ‘який існує вічно’, ‘безвічний’, ‘стародавній’ через включення художнього слова до ряду образів вічних, на думку поета, цінностей («Нам же тісно у цьому, власноручно збудованім світі./ Нам же хочеться вічного – сумніву, сонця і **вітру**» (В.Остапчук) або через поєднання з відповідними епітетами: *вічний* («і полум'я тремтить на **вітрі** вічнім» (Ю.Андрухович), «Немає Мойри! Тільки вічний **вітер** хмарини на сніги перетира» (Т.Шамрай); *старовинний* («Цей **вітер** такий старовинний,/ з таких предковічних країн» (О.Пахльовська); *античний* («Античний **вітер** переплутав дати?..» (О.Пахльовська). В останньому прикладі *вітер* хоч і пов'язується з конкретною епохою, але семантичного відтінку ‘вічний’, ‘позачасовий’ не втрачає, бо *античний вітер* Оксаною Пахльовською переноситься в сучасність, уособлює зв'язок між епохами. Певною мірою знаком історичного періоду, часового шару виступає і «лапаний **вітер**, що пахне міддю литих лат» з поетичного світу І.Римарука.

По-друге, близькими до таких уживань є лексико-семантичні контексти, в яких на основі асоціативного співвіднесення з пам'яттю про певні історичні часи чи події в художньому значенні аналізованого слова розвиваються, крім семи ‘вічний’, відтінкові значеннєві нашарування

‘пам’ять’, ‘історія’: «Проступили в літописах вен / Херсонес і **вітри** за Сулою...» (І.Малкович); «...цілющий **вітер** свище – / о, пам’ятає він: / сповзалися в одне ядушне димовище / дими з курильниць і руїн» (І.Римарук).

Формульне сполучення *вітер часу* («Можна не забути себе у **вітрі** часу» (В.Герасим’юк) пластично передає такі властивості часу, як плинність, минушість, метафорично показані через образ *вітру*, у якому актуалізується ознака швидкості.

Слід відзначити, що наприкінці століття нами не зафіксовано властивого поезії попередніх років [3, с.160-176; 7, с.51; 10, с.227-228; 11, с.16; 156] використання образу для створення смислового паралелізму між природною стихією і суспільними подіями, рухами, для метафоричного зображення героїки, напруженої боротьби. Це зумовлено, безперечно, зміною ідейно-тематичних та морально-філософських пріоритетів поетичної творчості.

Цікавим є функціонування слова *вітер* з означеннями *чужий*, *інопланетний*. Дослідники вже звертали увагу на трансформацію народнопісенного вислову *чужий край* у творах Т.Шевченка і на створені поетом образні сполуки *чуже поле*, *чуже сонце*, що передають поняття нерідної землі, чужини [2, с.86; 5, с.135; 6, с. 134]. У сучасній поезії символічним значенням ‘чужина’ наділяється художня сполука *чужий вітер*: «...звідки ж він ішов,/ чужі **вітри** тримаючи за поли,/ допоки Україну не знайшов?» (Т. Шамрай). У даному випадку смислова ознака ‘чужина’ конкретизується, уточнюється компонентом ‘неукраїнський’. Нового значення, не пов’язаного з просторовою ознакою чужини, набуває аналізоване слово у творі Оксани Пахльовської. Вона використала образ *чужого вітру* при передачі емоційного стану ліричної героїні, яка спостерігає загибель природи рідного краю внаслідок радіаційного забруднення: «...Ніде ані птаха. І Мавка вже сива./ і **вітер** був рідний, а зараз чужий» (О.Пахльовська). *Вітер* асоціюється з поширенням радіації (образ, близький за змістом та емоційною забарвленістю до *полинового вітру* з поетичного словника В.Верховеня), унаслідок чого у слові акцентується відтінкова сема ‘ворожість’, посилювана антонімічним контрастом *рідний* (‘ласкавий’, ‘літній’) – *чужий*. Значення мовосимволу *вітер* доповнюється текстоцентричними емоційно-експресивними компонентами ‘ворожість’, ‘загибель’, зумовленими передачею мотиву екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи. Юрко Позаяк створює метафоричну картину вітряної погоди, поєднуючи лексему *вітер* з подвійним образним означенням *чужий*, *інопланетний*. Таке сполучення програмує можливість виникнення в

аналізованому символі емоційно-експресивних відтінків значень холоду, всеохопності, відтінку високого звучання. Але ширший контекст, а точніше, метафоричне зображення віяння вітру – «за вуха зачіпляв гачки», знижує його стилістичне забарвлення, знімає відтінок піднесеності, пов'язаний з епітетом *інопланетний*, у змісті аналізованої художньої назви акцентуються ознаки всюдисущості, швидкості, холоду.

Протилежним за змістом та емоційною тональністю є романтизований образ *вітру* «з інших галактик», в якому ознака неземного походження пов'язується з позитивною оцінністю, ліричним забарвленням: «*Ніжне безпам'ятство слів./ Хаос повільних згорань./ Вітер з інших галактик / легко торкається вій*» (О.Пахльовська). Лексико-семантичні зв'язки слова *вітер* у межах наведеного уривка й цілого твору зумовлюють збагачення семантики експресивними атрибутивними компонентами 'ласкавий', 'ніжний', 'лагідний'.

Серед оригінальних авторських переосмислень поетичного символу – розвиток у назві природної реалії переносного вживання 'мир', яке виникає при зіставленні вітру з такими символічними атрибутами мирного, цивільного життя, як кохана, долоні матері, а також при протиставленні названих понять символу війни – назві *гвинтівка*: «*Чи зможу любов'ю своєю тебе захистити,/ аби не гвинтівка тулилась тобі до плеча – / моя голова, і долоня матусі, і вітер*» (І.Мироненко).

Підсумовуючи аналіз семантичного наповнення часто вживаної в українській поезії ХХ ст. назви *вітер*, підкреслимо, що в поетичному словнику зазначеного періоду поетизм зазнає багатьох семантичних зрушень, набуває багатозначності, хоча у вузькому контексті завжди прагне до певної визначеності. В основі різнопланових перетворень значення цього слова – розвиток традиційних поетичних уявлень про вітер як активну, вільну, потужну, інколи небезпечну, ворожу стихію. Приблизно в 50% випадків уживань мовосимволу спостерігаємо прищощення смислу, пов'язані з уособленням образу. Діапазон значень, характерних для експресивного *вітер* у поезії ХХ ст., окреслюється позначенням понять: «жорстокість», «свавілля», «ворожість», «неспокій», «перешкоди», «розлука», «пустка», «смерть», «загибель», «внутрішня свобода», зафіксовано також розвиток у структурі значення лексеми компонентів, що пов'язують символ із семантичними полями «час», «кохання».

Спостерігаємо також вплив на естетизацію образу певних подій суспільно-політичного життя. На початку століття – емотивний ореол драматизму при включенні в теми революції, війни; наприкінці століття актуальність чорнобильської теми спричиняє наявність у поезії художніх

словесних засобів, пов'язаних із відбиттям наслідків катастрофи, серед яких *полиновий вітер* (В.Верховень), *чужий й чорний* (О.Пахльовська) із символічним значенням 'загибель'. Унаслідок оригінальних індивідуально-контекстних осмислень у слові *вітер* розвиваються пластичні переносні значення 'життя', 'мир'.

Усе сказане вище дає можливість стверджувати, що традиційний образ *вітру* в поезії ХХ ст. значно розширює свою семантику, набуваючи конотативних прирощень смислу, пов'язаних із соціальними змінами, із авторським, іноді епатажним поглядом на навколишнє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьев Л.Г., Філон М.І. Вербальні символи української мови: Спроба типологічного опису / Л.Г.Авксентьев, М.І. Філон // А.А.Потебня – исследователь славянских взаимосвязей. – Харьков: ХГУ, 1991. – Ч.І. – С. 148–150.
2. Ващенко В.С. Мова Тараса Шевченка / В.С.Ващенко. – Харків: ХДУ, 1963. – 252 с.
3. Воронина Т.Е., Гаврюшенко Т.В. Язык художественных произведений: Учеб. Пособие / Т.Е.Воронина, Т.В.Гаврюшенко. – Днепропетровск: ДГУ, 1982. – 64 с.
4. Григорьев В.П. Поэтика слова / В.П. Григорьев. – М.: Наука, 1979. – 343 с.
5. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови) / С.Я.Єрмоленко. – К.: Довіра, 1999. – 431 с.
6. Єрмоленко С.Я. Фольклор і літературна мова / С.Я.Єрмоленко. – К.: Наукова думка, 1987. – 245 с.
7. Полюга Л.М. Слово у поетичному тексті Івана Франка / Л.М. Полюга. – К.: Наукова думка, 1977. – 168 с.
8. Пустовіт Л.О. Словник української поезії другої половини ХХ століття (Семантико-функціональний аспект): Автореф. дис. ...д-ра філол. наук: 10.02.02 «Українська мова» / Л.О. Пустовіт. – К., 1993. – 36 с.
9. Пустовіт Л.О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантико-функціональний аспект: Монографія / Упор. В.І. Матюша, П.А. Матюша, І.Л. Михно. – К: УНВЦ «Рідна мова», 2009. – 243 с.
10. Словесно-художні образи В.Сосюри // Культура української мови: Довідник. – К.: Либідь, 1990. – С. 227–233.
11. Ставицька Л.О. Естетика слова у художній літературі 20-30 рр. ХХ ст. (Системно-функціональний аспект): Автореф. дис. ...д-ра філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Л.О. Ставицька. – К., 1996. – 51 с.
12. Ставицька Л.О. Естетика слова в українській поезії 10-30 рр. ХХ ст. : Монографія/ Л.О. Ставицька. – К: Правда Ярославичів, 2000. – 156 с.
13. Ставицька Л.О. «Нічого я так не люблю, як вітра вітровіння...» / Л.О. Ставицька // Культура слова. – 1989. – Вип. 36. – С. 21–25.
14. Ставицька Л.О. «Учив співати вітер...»: Мова української радянської поезії 20-х років/ Л.О. Ставицька. – К.: Знання, 1990. – 31 с.

Стаття посвящена аналізу семантики поетического слова *ветер* в произведениях украинских поэтов ХХ в. Определены характерные использования образа, показаны традиционные и оригинальные использования поэтизма. Обнаружено, что в основе разноплановых превращений значения этого слова – развитие традиционных

поэтических представлений о ветре. Особенное внимание уделено расширению поэтического значения лексем в результате оригинальных авторских осмыслений образа.

Ключевые слова: поэтический язык, поэтизм, семантика, контекст, переносное употребление, оттенок значения.

This article analyzes the semantics of the poetic word *wind* in the works of Ukrainian poets of the twentieth century. The typical use of the image was determined, both traditional and original use of the poeticisms has been shown as well. It was found that the basis of diverse transformations in the meaning of this word is the development of traditional poetic representations of the wind. Particular attention is paid to the expansion of the poetic value of the lexeme arising from the original author's interpretation of the image.

Key words: poetic language, poeticisms, semantics, context, figurative sense, connotation / shade of meaning.

УДК 811.161.2'367.622.2:821.161.2-3Л1 / 7.08

Інна Беркешук
(*м. Кам'янець-Подільський*)

ДЕМІНУТИВНІ УТВОРЕННЯ У ПОВІСТІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

Дослідження присвячено опису та аналізу демінутивних утворень у повісті Володимира Лиса «Століття Якова». Виділені тематичні групи демінутивів, засоби творення зменшено-пестливих утворень та їх стилістична роль.

Ключові слова: демінутив, зменшено-пестлива лексема, емоційно-оцінне значення, суфікс.

Як відомо, мова є основним засобом людського спілкування. Крім своєї головної, комунікативної функції, вона виконує також додаткову - емоційну, експресивну. Неповторний світ інтелекту, почуттів та емоцій, волі людини є невидимим для інших. І тільки мова надає найбільше можливостей розкрити їх для інших людей, вплинути силою своїх переконань чи почуттів. Українська мова багата на засоби емоційного вираження. Одними з основних є оцінні назви (назви суб'єктивної оцінки) - іменники, прикметники, прислівники, рідко дієслова, займенники, числівники, що передають позитивну чи негативну оцінку якості предметів, ознак дії або стану. Отже, категорія суб'єктивної оцінки є загальною ознакою повнозначних частин мови [1, с.109-110].

До недавнього часу в українському мовознавстві категорія оцінки розглядалася здебільшого з погляду вивчення конотативного значення